

"ההר הירוק כל ימות השנה" - בעקבות הר כרמילה בהרי ירושלים

כתב: אביעד דמביץ - רכז הדרכה, בית ספר שדה "שער הגיא"

"ההר הירוק כל ימות השנה", שיר שכתב יורם טהרלב על הר הכרמל שבצפון, אך שייך גם לסיפורנו – הר כרמילה שבהרי ירושלים. השם כרמל מציין מקום ירוק ופורה לאורך כל השנה, כפי שאומר הנביא ירמיה: "ואביא אתכם אל ארץ הכרמל, לאכול פריה וטובה" (ירמיה, ב, ז).

הר כרמילה אכן ירוק לאורך כל השנה, ועל כן שם ההר תואם את מראהו. אך לא די בירוק שלאורך השנה כולה. בימים אלו, ימי הפריחה האביבית, נראה מרבדי פריחה על ההר, דבר הנותן להר מראה צבעוני ומרהיב.

השם "כרמל" קיים בשלושה מקומות בארץ: הר הכרמל בצפון, הר הכרמל בהרי ירושלים, כרמל שבדרום הר חברון. תופעת שמות המקומות הזחים במקומות שונים בארץ מוכרת לנו. כך ניתן למצוא את השם "אפק" בשלושה מקומות בארץ, כאשר שמות אלו קשורים למקור מים: תל אפק שליד ראש העין, עין אפק שליד הקריות, אפיק (עין פיק) שבדרום רמת הגולן. נראה שבעבר כאשר רצו לתת שם למקום ניסו לתת שם שמאפיין ומייחד את המקום מסביבתו.

אלא שהנוסעים והמטיילים כיום בהרי ירושלים יראו שכל הרי ירושלים מיוערים וירוקים, דבר שהופך, כביכול, את השם "כרמילה" לחסר ייחודיות ביחס לסביבתו. אם בעבר הר כרמילה היה הר ירוק בודד בסביבתו, ועל כן שמו אפיין אותו בשונותו הסביבתית, הרי שהיום הדבר שונה לגמרי. מה קרה במשך השנים להרי ירושלים? כדי להבין את השינוי במראה הנוף של הרי ירושלים, נחזור לימי קום המדינה.

בשלוש השנים הראשונות מאז קום המדינה מספר העולים שהגיעו לישראל, המדינה הצעירה, עמד על כ-700,000. בעשר השנים שלאחר מכן הגיעו קרוב למיליון עולים, וזאת לעומת מספר התושבים הנמוך שהיו במקום ערב ההקמה - 650,000 תושבים יהודים בלבד.

על אותה עלייה, המכונה "העלייה הגדולה", כתב המשורר נתן אלתרמן את השיר "יום המיליון", שבו נכתב בין היתר: "טוב לגדול מריבוא לריבוא! טוב לצמות, איש אחד - מה כוחו! הן סופו אזלת יד. אך נזכור נא גם זאת: המיליון הוא כוח אם עומד המיליון כאיש אחד".

ואכן, מדינת ישראל ראתה את האתגרים הרבים שהביאה עמה העלייה הגדולה – מגורים, חינוך, שפה, תרבות ופרנסה. לבעיית הפרנסה נתנה המדינה פתרון חלקי בצורת "עבודת דחק", כשאחת מהן היא "עבודת הייעור".

כבר בשנות הארבעים דובר על הנצחת השואה על-ידי גופים שונים. בקק"ל ראו לנכון להנציח את השואה על ידי נטיעת שישה מיליוני עצים לזכר ששת המיליונים. היער יועד להינטע בהרי ירושלים והוא ייקרא "יער הקדושים".

האמירה מצד קק"ל הייתה כפולה: במקום להנציח את הגלות על ידי מפעלי הנצחה של בניינים, ניתן להנציח על-ידי תחיית האדמה העברית וגאולת הקרקע משממונה. ההנצחה תהיה בצורה חיה וצומחת, כעץ, ולא עם אבן דוממת. כמו כן, נטיעת העצים תעשה על ידי העולים החדשים שעלו זה עתה ארצה ולא נמצא להם מקור פרנסה.

בשנת 1951 ניטעו העצים הראשונים ביער הקדושים, במעמד אנשי קק"ל, ניצולי שואה, אישי ציבור ועולים מתימן שגרו במעברת כסלון הסמוכה. האירוע נפתח בהנפת דגל המדינה ובשירת המנון "התקווה". "יש בזה משום סמל שהיער יינטע בידי יהודי תימן - הגולה הכי עתיקה שהעלינו אותה כמעט כליל", נאם יו"ר הסוכנות היהודית ברל לוקר. האירוע עורר בקרב המשתתפים ובכלל הציבור בארץ התרגשות רבה.

מקום נטיעת "יער הקדושים" נבחר בקפידה. הדרך העולה לירושלים, ובצדה אתרי גבורה וזיכרון רבים – שער הגיא, בין צרעה לאשתאול – מקום פועלו של שמשון, החשמונאים שניצחו באמאוס – הם שהביאו להחלטה לטעת את היער במקומו.

בטקס חנוכת היער, נקראו דבריו של ראש הממשלה דוד בן גוריון: "יער הקדושים – של הקדושים הוא. בו תפרח התקווה שקיימה קדושינו בחייהם ועמדה להם עד רגעם האחרונים".

היער מנציח קהילות רבות, ובמרכזו מערת בני ברית ואנדרטת מגילת האש.

הדברים מתבססים על מאמרו של פרופ' דורון בר- "לאן נפנה ביום השואה? - יער הקדושים וההתלבטות בשאלת הנצחת זכר השואה".